

Bílá velryba

Hodiny ubíhaly; Achab byl hned uzavřen v kajutě, hned zase rázoval po palubě a na tváři se mu zračilo stále stejné horečné zaujetí pro nějaký záměr. Den se chýlil ke konci. Náhle se Achab zastavil u zábradlí, a vsunuv kosenou nohu do vydlabané jamky, chopil se jednou rukou úpony a nařídil Starbuckovi, aby svolal mužstvo na zád.

„Pane!“ namítl důstojník překvapený rozkazem, který se na lodi skoro nikdy nedává, leda v nějakém mimořádném případě.

„Svolej všechny na zád,“ opakoval Achab. „Hlídky na stožárech, hola, slezte dolů!“

Když se celá loď posádka shromáždila a pozorovala ho s výrazem zvědavým a poněkud postrašeným – vypadal totiž jako návětrný obzor, když se žene bouře – Achab se chvatně podíval přes zábradlí, potom vrhl pohled

115

na posádku, vyrazil ze svého stanoviště, a jako by kolem něho nebylo živé duše, začal si znovu těžce vykračovat po palubě. Se skloněnou hlavou a staženým kloboukem se stále procházel, nešmaje si udiveného šepotu posádky, až konečně Stubb zašeptal Flaskovi, že je sem Achab svolal, aby se dívali na chodecký výkon. Ale to netrvalo dlouho. Prudce se zastavil a zvolal:

„Co uděláte, námořníci, když spatříte velrybu?“

„Ohlásíme ji!“ zněla horlivá sborová odpověď mnoha hlasů.

„Dobře!“ zvolal Achab s přízvukem divokého souhlasu, postřeliv, že jeho nenadálá otázka posádku přímo zelektrizovala a vzbudila živý a upřímný ohlas.

„A co potom, námořníci?“

„Spustíme čluny a za ní!“

„A co voláte, námořníci?“

„Mrtvou velrybu nebo rozbitý člun!“

Každé zvolání jen stále stupňovalo výraz podivné vášnivé radosti a souhlasu na tváři starého muže, zatímco námořníci se na sebe dívali tázavě, jako by se sami divili, že se dovedli tak vzrušit při otázkách zdánlivě bezúčelných. Ale byli opět plni dychtivosti, když se Achab pootočil v jance, jednou rukou se chytil úpony vysoko nahoře, a svíraje ji pevně, téměř křečovitě, takto k nim promluvil:

„Všichni, kdo jste hlídkovali na stožárech, slyšeli jste už mé rozkazy o bílé velrybě. Podívejte se! Vidíte tuto španělskou unci zlata?“ a pozdvíhl velký zářící peníz proti slunci, „je to šestnáctidolarová mince, hoši. Vidíte ji? Pane Starbucku, podejte mi tamhleto kladivo!“

Zatímco důstojník šel pro kladivo, Achab již nemluvil, ale pomalu třel zlatý peníz o šos kabátu, jako by chtěl zvýšit jeho lesk, a něco si pro sebe pobroukával beze slov, vydávaje při tom zvuk tak podivně tlumený a nečlánkovaný, že se zdálo, jako by to mechanicky hučelo soukolí jeho životních sil.

Přijal od Starbucka kladivo, postoupil k hlavnímu stožáru, pozdvíhl kla-

divo jednou rukou a druhou ukazoval zlatý peníz. Potom pronikavým hlasem zvolal: „Kdokoli z vás mi ohlásí velrybu s bílou hlavou, s vrásčitým čelem, křivou čelistí a se třemi dírami na pravoboku – podívejte se, kdokoli z vás mi oznámí právě tu bílou velrybu, dostane tenhle zlatý peníz, chlapi!“

„Hurá! Hurá!“ křičeli námořníci a pochvatně mávali klobouky, když přibíjel zlatou minci na stožár.

„Povídám, je to bílá velryba,“ pokračoval Achab, když odhodil kladivo. „Bílá velryba. Napínejte zrak, hoši, bedlivě pátrejte po bílé vodě. Uvidíte-li jen bublinu, zavolejte!“

Taštego, Dagú a Kvíkveg po celou tu dobu přihlíželi se zájmem a překvapením ještě větším nežli ostatní a při zmínce o vrásčitém čele a křivé čelisti sebou třli, jako by každý z nich byl vzrušen nějakou zvláštní vzpomínkou.

116

„Kapitáne Achabe,“ řekl Taštego, „vaše bílá velryba, to bude jistě ta, které říkájí Moby Dick.“

„Moby Dick?“ vzkřikl Achab. „Tak ty znáš bílou velrybu, Taštego?“

„Nekrotíš tak trochu divně ocas jako vějíř, pane, než se potopí?“ zeptal se muž z Gay Headu uvážlivě.

„A má také podivný vodomet!“ zvolal Dagú. „Velmi silný i na vorvané a hezky prudký, že ano, kapitáne Achabe?“

„A on má taky jeden, dva, tři – och! hodně moc želez v jeho kůže, kapitáne,“ volal Kvíkveg přerývavě, „a každá zkroutěna, jako – jako – ‘lapal po slově a kroutil rukou, naznačuje tak vytrhování zátky z láhve – jako – ta –“

„Vývrtka!“ zvolal Achab, „ano, Kvíkvegu, harpuny v něm třetí celé zkroutěné a zaseknuté. Ano, Dagú, jeho vodomet je veliký jako celý mandel přeměněných snopů a bílý jako hromada naší nautické vlny po velké výroční střizi. Ano, Taštego, ocasen morská vějířovitě – jako bouře roztrženou kosačkou. U všech dáblů, mužové, viděli jste Moby Dicka, to je Moby Dick – Moby Dick!“

„Kapitáne Achabe,“ řekl Starbuck, jenž doposud se Stubbem a Flaskem pozoroval svého představeného se vzrůstajícím údivem, ale nakonec zřejmě připadl na myšlenku, která trochu vysvětlovala celý ten div. „Kapitáne Achabe, slyšel jsem o Moby Dickovi – není Moby Dick ten vorvaň, který vám urval nohu?“

„Kdo ti to řekl?“ vzkřikl Achab a potom se odmlčel. „Ano, Starbucku, ano, moji milí vespolek. Byl to Moby Dick, ten mě připravil o můj stožár; Moby Dick mi dopomohl k tomuto mrtvému pahýlu, na kterém teď stojím. Ano, ano,“ vzkřikl s hrozným, hlasitým zvířecím zaštkáním, jako když je los zasažen do srdce, „ano, ano, byla to ta prokletá bílá velryba, ta mě zničila, ta ze mne udělala nadosmrť takového nebožáckého mřáčka!“ Potom rozhodil obě paže a s bezuzdným proklínáním vykřikoval: „Ano, ano! Budu ji pronásledovat kolem Dobré naděje a kolem mysu Horn a kolem norského Malströmu a třebas až do plamenů pekelných, než abych se jí vzdal. A proto jste se, námořníci, vydali na cestu, lovit onu bílou velrybu po obou březích

pevniny a všemi směry přes celou zeměkouli, dokud nebude chřítit sedlou krev a nerozestíže ploutve. Tak, co tomu říkáte, chlapi, budete mi pomáhat? Myslím, že vypadáte statečně.“

„Ano, ano!“ zvolali harpunáři a námořníci a přiběhli blíž k rozčilenému starému muži. „Ostře sledovat bílou velrybu, ostré kopí Moby Dickovi!“

„Bůh vám žehnej!“ zpola zaštkal a zpola zavýskl. „Bůh vám žehnej, chlapi! Steward, připrav hodně velkou dávku grogu. Ale Starbucku, proč jsi tak protáhl obličej? Ty nechceš pronásledovat bílou velrybu? Neodvážíš se na Moby Dicka?“

„Pusťm se do jeho křivé čelisti a odvážím se i do tlamy samé smrti, kapitáne Achabe, bude-li se to jen trochu srovnávat s účelem našeho podniku,

ale jsem tady, abych lovil velryby, a ne abych vykonával pomstu světo velitele. Kolik sudů vydá tvá pomsta, kapitáne Achabe, i když zabijeme bílou velrybu? Nevynese ti to mnoho pro náš nantuckeský trh.“

„Nantuckeský trh! K čertu s ním! Pojď blíž, Starbucku; ty si říkáš o bližší vklad! Mají-li být peníze měřítken, člověče, a jestliže účtmi odhadli zeměkovi jako velkou banku a hustě ji posázeli zlatými mincemi, potom dovol, abych ti řekl, že má pomsta vynese velkou odměnu *tady!*“

„Buš se do prsou,“ šepal Stubb, „nač to? Myslím, že to duní mohutně, ale dutě.“

„Masít se němé tváří!“ zvolal Starbuck. „Podlehl jsi slepému pudu! Bláznovství! Dát se vyprovokovat k zuiřivosti nerozumným zvířetem, kapitáne Achabe, to mi připadá jako rouhání.“

„Poslyš ještě – muži s blížším vkladem! Vše, co vidíme, jsou jenom lepenkové masky. Ale při každé události – když jde o skutečný zásah, opravdový čin – tu pak neznáme, avšak rozumně uvažující cosi ukáže svou pravou podobu za tupou maskou. Chce-li člověk zasáhnout, musí udeřit skrz masku! Jak může vězeň uniknout ze žaláře, neprobourá-li zeď? Pro mne je bílá velryba takovou zábranou zdi. Někdy si myslím, že za ní nic není. Ale je tam dosti. Volá mě, zastíráje mě, vidím v ní rozpínavou sílu, kterou umocňuje nevyzpytatelná zášť. Nenávídím hlavně to nevyzpytatelné. Ať už je bílá velryba jen nástrojem, či ať je bílá velryba samým pánelem, vybijí na ní svou zášť. Nemluv mi o rouhání, člověče! Vřhl bych se na slunce, kdyby mě urazilo. Vždyť kdyby to slunce dovedlo, i já bych mu dokázal odplatit. V tomhle je totiž stále kus pocitvé hry, poněvadž všemi tvory vládne řevnivost. Ale nade mnou, člověče, nade mnou nemá moci ani ten zákon pocitvé hry. Kdo je přese mne? Pravda nemá hranic. Přestaň se na mne dívat! Hloupé vyjevené civění je nesnesitelnější než upřený pohled dábla. Tak, tak, červenáš se a bledneš. Můj hněv tě rozpálil do zlobného žáru. Ale podívej se, Starbucku, co je řečeno v hněvu, to neplatí. Jsou lidé, jejichž prudká slova jsou jen nepatrné urážlivá. Nechtěl jsem tě popudit. Nechme toho! Podívej se tamhle na ty barbarické tváře s hnědými skvmami – na ty živé, dýchající obrazy namanalované sluncem! Na pohanské leopardy, na ty bezstarostné modlence, kteří prositě žijí a nepatřají po příčinách, proč cítí život tak žhavě! Posádka, člověče, posádka! Což nejsou všichni zajedno s Achabem, pokud

jde o tu velrybu? Podívej se na Stubba, směje se! Podívej se tamhle na Chlifice. Řehá se, sotva na to pomyslí. Starbucku, nemůžeš se v strašlivé bouři udržet, ty osamoceny zmlátný stromčeku. A oč jde? Premýšlejí o tom! Jde o to, abys pomohl zasáhnout jednu ploutev; to přece není nic těžkého pro Starbucka. Jde o něco víc? Nejlepší kopí z celého Nantucketu jistě nezůstane nečinné při tomto jediném lovu, až každý námořník bude mít na broušeno. Ach, vidím, že jsem tě vernal do úzkých. Vidím, jak se ti vaří žluč. Mluv, jen promluv! – Ano, ano. Tvé mlčení, to tedy mluví za tebe.

(*Stranou.*) Z mého rozšířeného chřtípi cosi vyrazilo a on to vdechl do svých plic. Starbuck je teď můj; teď se mi nemůže postavit na odpor, aby to nebyla vzpoura.“

„Bůh mě ochraňuj – a nás všechny!“ zamumlal tiše Starbuck.

(Přeložili Marie Kornelová a Stanislav V. Klíma)

Vyprávěčem románů je muž s biblickým jménem – Izmael. Ten jako jediný souboj s Moby Dickem přežije.

<i>Herman Melville</i>	vyslov [hɛrmen melvil]	<i>mandel</i>	panák na poli, postavený asi
<i>Starbuck</i>	vyslov [stárbak]		z památi snopů
<i>Stubb</i>	vyslov [stab]	<i>kosatka</i>	zde trojúhelníková lodní plachta
<i>Flask</i>	vyslov [flásk]	<i>Nantucker</i>	vyslov [nentakt]

SOUKAL, Josef. *Čítanka pro II. ročník gymnázií: učebnice plně vyhovuje Katalogu požadavků ke společně části maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury*. Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 2002. ISBN 80-7235-183-4.